

Laskennallisen arvion perusteella Lohjan kaupunki voi säästää harrastamisen Lohjan mallin avulla 10 vuodessa 1,3 miljoonaa euroa

Harrastamisen Lohjan malli -hankkeessa järjestetään maksuttomia harrastuksia koulupäivän yhteydessä. Tällä kaudella kaupungilla on tarjolla yhteensä 98 harrastusryhmää ja osallistujia on tässä kohtaa kautta 970, joka on enemmän kuin koskaan. Kaudelle 2024-2025 osallistuneista lapsista yli 400 kertoi ilmoittautumisen yhteydessä, että heillä ei ole muita harrastuksia. Saavutamme tällä mallilla siis juuri heitä, jotka harrastusta eniten tarvitsevat sekä lapsia, jotka voivat mallin avulla monipuolistaa harrastamistaan.

Vaikka harrastukset ovat lapsille ja perheille maksuttomia, harrastusten ohjaajat eivät kuitenkaan tätä ilmaiseksi tee, vaan valtio ja kaupunki maksavat ohjauksesta palkkiot. Toiminta vaatii rahallisia panostuksia ja siksi on tärkeää arvioida mallin taloudellisia vaikutuksia.

Lohjan kaupungin tiedolla johtamisen hanke tilasi Nordic Healthcare Groupilta (NHG) selvityksen harrastamisen Lohjan mallin arvioiduista kustannusvaikutuksista, jotta saadaan lisää ymmärrystä mallin mahdollisista kustannushyödyistä päätöksenteon tueksi. NHG on sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijapalveluihin, analytiikkaratkaisuihin ja tutkimukseen keskittynyt yritys. Kyseessä ei ole ollut tieteellinen tutkimus, vaan arviointiselvitys. Selvityksessä on hyödynnetty menetelmää, jota tyypillisesti voidaan käyttää ennakkovaikutusten arviointiin tilanteessa, jossa taustalla olevien tekijöiden tutkimusnäyttö on vahvaa, mutta juuri kyseisen mallin kustannusvaikuttavuudesta ei ole aitoa rekisteripohjaista tutkimustietoa Suomessa.

Selvityksen kustannushyötyolettamukset perustuvat neljän eri päämekanismin kautta syntyviin hyötyihin, jotka ovat liikkumisen edistäminen, mielen hyvinvoinnin tukeminen, opetuksen tuen kustannukset sekä syrjäytymisen ehkäisy. Valitut mekanismit pohjautuvat kansalliseen ja kansainväliseen tutkimusnäyttöön sekä vastaaviin arviointilaskelmiin.

Pohjalla on erityisesti liikunnan vahva tutkimusnäyttö useiden sairauksien ennaltaehkäisyssä sekä mielen hyvinvoinnin tuessa, kuten myös mielekkääseen harrastustoimintaan kiinnittymisen vaikutukset syrjäytymisen ehkäisyssä. UKK-instituutin laskennan (2022) perusteella liikkumattomuuden kustannukset Suomessa ovat 3,2 miljardia euroa vuositasolla ja Valtiontalouden tarkastusvirasto arvioi jo vuonna 2007, että yksi syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle 1,2 miljoonaa euroa. NHG:n toteuttama selvitys ei pohjautunut yksittäiseen aikaisempaan tutkimukseen tai arviolaskentaan, vaan se perustui useiden tutkimusten ja selvitysten läpikäyntiin sekä synteysin tekemiseen niistä.

1. Liikkumisen edistäminen

Arvioidaan (fyysisen) harrastustoiminnan vaikutukset erityisesti **somaattisiin sairauksiin**.

2. Mielen hyvinvointi

Arvioidaan harrastustoiminnan hyödyt **osallisuuden kokemuksen sekä yksinäisyyden vähenemisen** kautta, ja siitä johdetusti psyykkiseen hyvinvointiin.

3. Opetuksen tuen kustannukset

Arvioidaan harrastustoiminnan hyödyt **oppimisympäristön rauhoittumisen sekä kouluun kiinnittymisen hyötyjen** kautta.

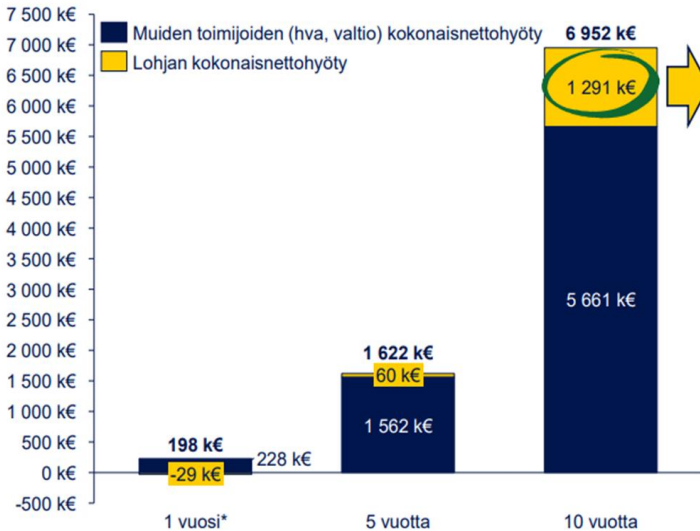
4. Syrjäytymisen ehkäisy

Arvioidaan harrastustoiminnan hyödyt **yhteiskuntaan kiinnittymisen** kautta, ja siitä johdetusti työllisyyden kohentumiseen sekä rikollisuuden ehkäisyyn.

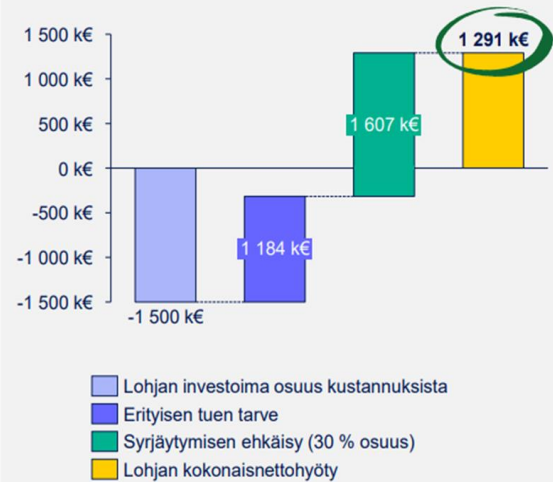
Keskeisenä oletuksena kustannushyötyjen arvioinnissa oli, että harrastamisen Lohjan mallin pariin saadaan houkuteltua juuri ne lapset, jotka siitä eniten hyötyvät, toisin sanoen lapset, joilla ei ole muuta harrastusta, ja joilla on riski jäädä kokonaan harrastustoiminnan ulkopuolelle esim. seuratoiminnan liian korkeiden harrastusmaksujen vuoksi. Alustavat ennakkotiedot antavat melko hyviä viitteitä tässä onnistumisessa, sillä lähes puolet osallistuneista (kausi 2024–2025) ilmoitti ilmoittautumisen yhteydessä, että heillä ei ollut aikaisempaa harrastusta.

Laskennan keskeisenä oletuksena on, että harrastamisen mallin pariin löytäneet lapset jatkavat harrastusta joko harrastamisen mallin kautta tai muuten liikunnallista tai osallisuutta tukevan elämäntavan myötä. Harrastamisen Lohjan malli voi toimia kimmokkeena tähän, ja harrastus voi jatkua osana tätä mallia tai muulla tavoin.

Perusskenaario
Lohjan harrastamisen mallin tuomat kokonaisnettohyödyt Lohjan kaupungille sekä muille toimijoille, 1, 5 ja 10 vuotta

Perusskenaario
Lohjan kaupungin kokonaisnettohyödyt teemoittain jaoteltu 10 vuoden aikahorisontilla

Selvityksen tulosten perusteella investoinnin laskennalliset kokonaisnettohyödyt ovat kaupungille ensimmäisenä vuonna negatiiviset investointikustannuksen vuoksi. Hyötyjen arvioidaan kuitenkin alkavan syntyä maltillisesti 5 vuoden aikaperspektiivillä, ja 10 vuoden aikajänteellä Lohjalle kohdistuvien nettohyötyjen arvioidaan nousevan 1,3 miljoonaan euroon.

Lohjalle kohdistuvat laskennalliset hyödyt pitävät sisällään erityisen tuen tarpeen vähenemisen parantuneen työrauhan vuoksi, sekä laskennallisen osuuden syrjäytymisen ehkäisyn taloudellisista hyödyistä. Alkuvuosina kaupunki hyötyy laskennan perusteella taloudellisesti erityisesti siksi, että erityisopettajien ja -ohjaajien työpanosta vapautuu muiden opiskelijoiden käyttöön. Välillisesti tällä voidaan mitata parantuneen työrauhan kustannusta.

Pidemmällä aikavälillä hyöty kaupunkiin syntyy syrjäytymisen ehkäisyn vuoksi ei-menetettyjen verotulojen kautta. Laskennallisesti syrjäytymisen kustannukset pitävät tyypillisesti sisällään oletuksia, jossa on suuria yhtäläisyyksiä mielen hyvinvoinnin tukeen. Tämän vuoksi mielen hyvinvoinnin osuus laskennassa on arvioitu maltilliseksi päällekkäisen laskennan välttämiseksi.

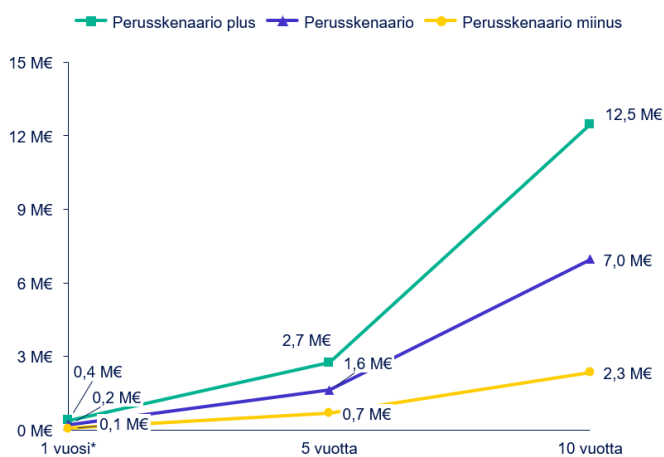
10 vuodessa Lohjan kaupungin on arvioitu säästävän 1,3 miljoonaa euroa

LOHJA
Järvikaupunki

Taloudellinen mallintaminen on herkkä laskennan parametreille: selvityksessä tarkasteltiin kolmea eri skenaariota, joista yllä on kuvattu ns. perusskenaariota. Skenaarioiden parametrit eroavat sen suhteen, 1) kuinka paljon lapsia mallin pariin löydetään (peittävyys 17-25 % ikäluokan lapsista), 2) löydetäänkö juuri ne lapset, jotka mallista eniten hyötyisivät, ja 3) mikä on mallin vaikutuksien vaste sote-palveluiden käyttöön, mielen hyvinvointiin, erityisen tuen tarpeeseen sekä syrjäytymisen ehkäisyyn. Näillä laskentaolettamuksilla toteutettuna, 10 vuoden arvioidut kumulatiiviset hyödyt kaikille toimijoille (kunta, hyvinvointialue, valtio) vaihtelevatkin 2,3-12,5 m€ välillä.

Lohjan harrastamisen mallin arvioidut kokonaisnettohyödyt kaikille toimijoille

Perusskenaario plus kuvaa erityisen suotuisaa tilannetta, jossa 10 v. aikana saavutetaan 12,5 m€ nettohyödyt. Tällöin lapsia saadaan toiminnan piiriin runsaasti, ja onnistutaan löytämään myös juuri ne lapset, jotka toiminnasta hyötyvät eniten.

Perusskenaario vastaa aiemmin esitettyä laskentaa, jossa 10 v. aikana kumulatiiviset kokonaisnettohyödyt ovat 7 m€. Mallin piiriin löytyy suotuisa määrä lapsia, ja vaikutukset ovat keskimääräiset.

Perusskenaario miinus kuvaa tilannetta, jossa lapsimäärän mallin piirissä vastaa nykytilannetta sekä tilannetta, jossa ei onnistuta löytämään toiminnan piiriin juuri niitä lapsia, jotka siitä eniten hyötyisivät. Tämä korostaa yhteistyön tarvetta hyvinvointialueen suuntaan toimintaan ohjaamisessa.

Koko yhteiskunnan tasolla mallista hyötyvät laskennan perusteella Lohjan kaupunkia enemmän sekä hyvinvointialue että valtio, perusskenaariossa laskennallisesti yhteensä n. 5,7 miljoonaa euroa (10 v. aikana), kun taas arvio Lohjan

kaupungille koituvista hyödyistä on 1,3 miljoonaa euroa. Syrjäytymisen ehkäisystä hyötyvät taloudellisella tasolla sekä kunta, hyvinvointialue että valtio.

Kuntapuolella hyödyt näyttäytyvät pääasiallisesti menetettyjen verotulojen välttämällä, hyvinvointialueella sosiaali- ja terveystalouden käytön vähenemänä sekä valtiolla sosiaalietuuksien vähenemänä sekä esim. rikollisuuden aiheuttamien haittojen ja kustannustenvähenemänä. Näihin haasteisiin on syytä tarttua vahvalla alueellisella yhteistyöllä.

Vastaavaa hyötylaskentaa ei ole käsityksemme mukaan Harrastamisen Suomen mallista tehty, mutta Me-säätiö kerää paraikaa asiakaskyselyyn perustuvaa tietoa 20 kunnassa ja kaupungissa Suomessa siitä, tavoittaako Harrastamisen Suomen malli erityisesti heikommassa asemassa olevia lapsia ja nuoria. Tuloksia julkaistaan loppuvuodesta 2024.

Lohja suhtautuu erittäin suotuisasti yhteisiin aluetason hankkeisiin, joissa tuetaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden lisäämistä sekä toivoo yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa aiheen tiimoilta. Yhteistyö voi tarkoittaa esimerkiksi ohjauksen kehittämisestä koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta harrastustoimintaan tai tietoaineiston tuottamista yhteiseen työkaluun, jossa tilastotason tarkastellaan hyvinvoinnin tilan kehittymistä alueilla (esim. kunnat tai postinumeroalueet), joissa harrastustoimintaan on panostettu. Yhteistyö voi olla myös yhteisesti rahoitettua toimintaa erilaisten kannustinmallien kautta, sillä hyvinvointialue hyötyy omissa kustannuksissaan ennaltaehkäisevästä toiminnasta pidemmällä aikavälillä.

Arvioinnin tulosten pohjalta voidaan todeta, että Harrastamisen Lohjan mallin toiminnan jatkaminen ja rahoituksen vakinaistaminen on tärkeää. Lisäksi tarvitsemme yhä enemmän yhteistyötä kuntien ja hyvinvointialueen välillä mallin suotuisien vaikutusten todentamiseksi, jotta harrastus, johon kiinnittyä ja tuntee osallisuutta voidaan löytää yhä useammalle lohjalaiselle lapselle ja nuorelle.

Kirjoittajat:

Lohjan liikunta- ja harrastuskoordinaattori Juha Koivuporras
ja NHG:n tiimi